

ศักยภาพของชุมชนต่อการยกระดับสู่

การท่องเที่ยวชุมชน:

กรณีศึกษาตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

Potential of Community for Enhancement to Community Tourism:

A case study Na Ngio Sub-district, Sang Khom District, Nong Khai Province¹

ณภัทรภณ กงขุย, สิทธิชนันท์ จันทวัน, พงศธร สายสิงห์²

ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ³, วิชญ์ จอมวิญญาน, ชวลิต นาคใหม่ และ ไกรวุฒิ ชูวิสัย⁴

Commented [1]: "ชุมชนแห่งการท่องเที่ยว"?

Commented [2]: ปรับรูปแบบการเขียนตามที่กำหนด

บทคัดย่อ

Commented [3]: ควรสรุปให้สั้น ได้ใจความ ตามรูปแบบที่กำหนด

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย และ (2) เพื่อค้นหาศักยภาพชุมชนของตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในการยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว วิธดำเนินการวิจัยจะใช้การศึกษาแบบสำรวจภาคสนาม (Field survey research) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ (Key actors) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่มภูมิปัญญา กลุ่มการศึกษา/สุขภาพ และประชาชนชุมชน โดยหน่วยการวิเคราะห์จะใช้ขอบเขตระดับตำบลนาจั่ว ระยะเวลาการศึกษาอยู่ในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2564

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย มีบริบททางภูมิศาสตร์เป็นภูเขาสูง ที่ราบสูง และพื้นที่ปากว้าร้อยละ 59.35 ของพื้นที่ มีพื้นที่ราบระหว่างหุบเขาเป็นเขตที่ตั้งชุมชน มียอดเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดหนองคายคือ "ภูย่าอ่าว" โดยมีความสูงประมาณ 853 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ทั้งยังเป็นตำบลเดียวในอำเภอสังคมที่ไม่มีอาณาเขตติดกับแม่น้ำโขง ตำบลนาจั่วมีการตั้งถิ่นฐานทั้งหมด 9 หมู่บ้าน โดยเรียงตัวยาวในแนวเหนือ-ใต้ ตามพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงพื้นที่เพราะทางเข้า-ออกมีจำกัด แต่กลับเป็นโอกาสให้ตำบลนาจั่วยังสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นเอาไว้ได้มาก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญคือ ยางพารา ข้าว ผลไม้ และโกโก้ และโดยเฉพาะ "โกโก้" ที่ถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่มีโอกาสพัฒนาสู่การเป็นกลุ่มวิสาหกิจเพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ในด้านวัฒนธรรมพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีภาษาพูดคล้ายคลึงกับชาวไทดำหรือชาวจังหวัด

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศักยภาพชุมชนในโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล (U2T) ตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

เลย มีแหล่งโบราณคดีที่สะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยของการตั้งถิ่นฐานในอดีตนั่นคือ เหมืองทองแดงโบราณ มีประเพณีดั้งเดิม และอาหารพื้นถิ่นที่สืบทอดจากธรรมชาติ ซึ่งศักยภาพเหล่านี้สามารถนำมาบูรณาการเพื่อยกระดับสู่การท่องเที่ยวชุมชนให้กลายเป็นชุมชนแห่ง “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” และ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

คำสำคัญ: ศักยภาพชุมชน, การท่องเที่ยวชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, นาข้าว, สังคม, หนองคาย

ที่มาและความสำคัญ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล ทั้งจากนักท่องเที่ยวต่างชาติและนักท่องเที่ยวในประเทศ ทั้งนี้ ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้มีการทำวิจัยแล้วพบว่า ในปี พ.ศ. 2554-2558 การท่องเที่ยวไทยมีแนวโน้มขยายตัวกว่าร้อยละ 9 ต่อปี (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561) แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ที่ทำให้การท่องเที่ยวในช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 มีความซบเซาลงมาก แต่หากสถานการณ์ดังกล่าวคลี่คลายไปแล้ว ก็มีความคาดหวังว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะกลับมาเป็นฟันเฟืองหนึ่งในการสร้างรายได้ให้กับประเทศอีกครั้ง

“ศักยภาพของชุมชน” เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยชุมชนที่มีความพร้อมก็ย่อมสามารถนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาให้เกิดประโยชน์ โดยการพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างความสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม ในขณะที่ชุมชนก็สามารถนำเอาอัตลักษณ์ของชุมชนมาเป็นจุดดึงดูดความสนใจทางการท่องเที่ยวได้เช่นกัน (ประนอม การชะนันท, 2564: 3) ทั้งนี้ ทิศทางการท่องเที่ยวทั่วโลกกำลังเข้าสู่กระแส “ท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization)” ซึ่งเป็นการใช้อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นในการสร้างความแตกต่างเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ กระแส “รักท้องถิ่น (Local Love)” ได้ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคต่างแสวงหาสินค้าและบริการที่มีความเฉพาะถิ่นมากขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

“จังหวัดหนองคาย” เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว เนื่องจากด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ทอดตัวยาวตามแม่น้ำโขงเป็นระยะทางยาว ก่อให้เกิดภูมิทัศน์แปลกตาน่ามาสัมผัส ประกอบกับเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ รายได้จากการการท่องเที่ยวที่จังหวัดหนองคายได้รับในปี พ.ศ. 2561 (ก่อนสถานการณ์ COVID-19) สูงถึง 5,631.15 ล้านบาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561) และโดยเฉพาะ “อำเภอสังคม” ซึ่งเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างพื้นที่ป่าและภูเขา ได้แก่ ผาตากเสื้อ ภูห้วยอีสัน น้ำตกธารทอง ทะเลหมอกภูผาดัก ฯลฯ และวิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น การไถ่น้ำรถไถดำเพื่อขึ้นชมความงามของภูเขา หรือการล่องเรือชมทัศนียภาพเลียบแม่น้ำโขงที่พันโขดแสนไคร้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม “ตำบลนาจั่ว” ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสังคม กลับเป็นเพียงตำบลเดียวที่ไม่ได้ติดแม่น้ำโขง และยังถูกนำเสนอในพื้นที่สื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอสังคมน้อยมาก หากแต่ตำบลนาจั่วยังมี

Commented [4]: การเขียนหากมีเลขหน้าก็ควรเป็นแบบเดียวกัน

Commented [5]: ย่อหน้าสุดท้าย ยังไม่เห็นถึงความสำคัญที่ต้องศึกษาพื้นที่นี้ ควรขยายความสำคัญหรือที่มาให้ชัดเจนขึ้น

ศักยภาพด้านอื่นๆ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะและพร้อมจะยกระดับสู่การท่องเที่ยวชุมชนได้ตั้งเขตพื้นที่อื่นๆ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ถึงศักยภาพชุมชนของตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย โดยพิจารณาจากบริบทของพื้นที่ด้านต่างๆ เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อประเมินสู่การกำหนดแนวทางและสร้างระบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สู่การสร้างประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อเขตพื้นที่ในอนาคต

Commented [6]: ยกตัวอย่างประกอบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อค้นหาศักยภาพชุมชนของตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในการยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเพื่อค้นหาศักยภาพชุมชนของตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในการยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว โดยเป็นการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

Commented [7]: ผลการศึกษาที่ได้ ขึ้นตอนใดที่ได้ใช้ GIS

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น

(1) การศึกษาแบบสำรวจภาคสนาม (Field survey research) เป็นการลงพื้นที่สำรวจยังสถานที่จริงของคณะนักวิจัย ได้แก่ การเดินสำรวจป่า ภูเขา น้ำตก และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของตำบลนาจั่ว เพื่อจัดทำ **ระวางพิกัดทางภูมิศาสตร์และแผนที่ดาวเทียมแสดงฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย โดยใช้เครื่องมือ**

(2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การลงพื้นที่สังเกตการณ์กิจกรรมของกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การประชุมประชาคมหมู่บ้าน และการเข้าร่วมงานบุญประเพณี/พิธีกรรมตามแต่โอกาสสะดวก (ต้องเป็นไปภายใต้ประกาศของสาธารณสุขจังหวัดหนองคาย เรื่องการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19) โดยใช้วิธีการจดบันทึกภาคสนามและการบันทึกภาพ/วิดีโอ

(3) การสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลสำคัญ (Key actors) ในลักษณะการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group discussion) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ กลุ่มภูมิปัญญา กลุ่มการศึกษา และปราชญ์ชุมชน ทั้งที่เป็นการสัมภาษณ์เจาะลึกในประเด็นบริบทภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในการจัดเวทีประชาคมเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน

(4) การใช้แบบสอบถาม โดยใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การเก็บข้อมูลสถิติพื้นฐาน จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร (ชาย-หญิง) การทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

2. หน่วยการวิเคราะห์ จะใช้หน่วยการวิเคราะห์ระดับขอบเขตตำบลนาจั่ว ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 นาจั่ว หมู่ที่ 2 ซาเจียง หมู่ที่ 3 เทาใต้ หมู่ที่ 4 เทากลาง หมู่ที่ 5 นาบอน หมู่ที่ 6 ดงป่าเปลือย หมู่ที่ 7 นาจั่ว หมู่ที่ 8 นาบอน และหมู่ที่ 9 เทพประทับ

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน/ตำบล จะใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ได้แก่ แผนที่ดาวเทียม และเครื่องมือการศึกษาชุมชน ได้แก่ ปฏิทินชุมชน (เศรษฐกิจและประเพณี) และระบบสุขภาพชุมชน (โภชนาการ จีเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2554)

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การใช้โปรแกรมวิเคราะห์ SPSS เพื่อคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เฉพาะกับข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บจากแบบสอบถาม

(3) การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนา จะใช้เครื่องมือ SWOT Analysis และ SWOT to TOWS Matrix เพื่อกำหนดกิจกรรม/โครงการในการยกระดับการพัฒนาของตำบลนาจั่ว

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ตำบลนาจั่ว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย มีทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน

2. ขอบเขตเนื้อหา เป็นการสำรวจข้อมูลบริบทชุมชน/ตำบล ทั้งในด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นเพื่อค้นหาศักยภาพชุมชน/ตำบลเพื่อการพัฒนา

3. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาการศึกษาอยู่ในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2564

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายประชากรและผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มบุคคลสำคัญ (Key actors) ที่เป็นตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ ในตำบลนาจั่ว ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน-กำนัน จำนวน 9 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ จำนวน 4 กลุ่ม (ได้แก่ กลุ่มกล้วย, กลุ่มโกโก้, กลุ่มโฮมสเตย์ และกลุ่มผลไม้), กลุ่มภูมิปัญญา จำนวน 3 กลุ่ม (ได้แก่ กลุ่มไม้กวาด กลุ่มไม้เท้า/ไม้เศรษฐกิจ, กลุ่มอาหารพื้นบ้าน) กลุ่มการศึกษา/สุขภาพ (ได้แก่ตัวแทนจากโรงเรียนในพื้นที่และเครือข่าย อสม. จำนวน 2 คน) และปราชญ์ชุมชน ได้แก่ นักเล่าเรื่องชุมชน/ตำบล จำนวน 1 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ แบ่งออกเป็น

1. ผลผลิตของการวิจัย (Output) นี้

Commented [8]: ทำไมจึงไม่ใช่ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

Commented [9]: ไม่ต้องใช้ ,

Commented [10]: ใช้เทคนิคใดในการวิเคราะห์ เทคนิคการซ้อนทับ หรืออะไร ใช้ปัจจัยใดบ้าง

Commented [11]: ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยย่อยอยู่ในภูมิศาสตร์

Commented [12]: กระจายทุกหมู่บ้านหรือไม่

(1) เพื่อให้ตำบลนาจั่ว อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย ได้ค้นหาศักยภาพในด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่พร้อมจะยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว

Commented [13]: คำนี้ครอบคลุมประเด็นปัจจัยใด

(2) เพื่อให้ได้โครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตำบลนาจั่ว อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย ที่จะยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว

Commented [14]: ได้นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของการศึกษา?

2. ผลลัพธ์ของการวิจัย (Outcome)

(1) ตำบลนาจั่ว อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย มีการจัดการฐานความรู้ในด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ตำบล

(2) ตำบลนาจั่ว อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย มีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการศึกษา แบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

Commented [15]: ควรกระชับและเขียนสรุปตามวัตถุประสงค์

1. บริบททางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติของตำบลนาจั่ว อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย

ตำบลนาจั่ว อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขา มีความสูงอยู่ระหว่าง 250 - 900 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตำบลนาจั่วเป็นตำบลเดียวในอำเภอสงคัมที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับแม่น้ำโขง หากแต่ประกอบไปด้วยภูเขาสูงต่ำสลับซับซ้อนกับพื้นที่ป่าต้นน้ำ บริเวณที่ตั้งชุมชนมีลักษณะเป็นร่องเขาเรียงตัวทอดยาวแนวเหนือ-ใต้ ซึ่งถูกล้อมรอบด้วยภูเขาสูง มียอดเขาที่สูงที่สุดคือ “ภูยาอ่าว” ซึ่งถือว่าเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดหนองคาย มีความสูงประมาณ 853 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตำบลนาจั่วมีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบ้านม่วง อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย
- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลโนนทองและตำบลนาแค อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลสังคัม อำเภอสงคัม จังหวัดหนองคาย
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลหาดคัมภีร์ อำเภอปากชม จังหวัดเลย

1. ลักษณะพื้นที่ที่เป็นป่าและภูเขาอยู่ในระดับความสูงตั้งแต่ 250 – 853 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่มากกว่าครึ่งหนึ่งของตำบลนางิ้ว กระจายตัวอยู่ทางด้านตะวันตกและด้านตะวันออกของพื้นที่ ลักษณะภูเขาเป็นภูเขาหินแกรนิต (เช่นเดียวกับภาคเหนือ) ซึ่งต่างกับพื้นที่อื่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินทราย มียอดเขาสำคัญ ได้แก่ ภูย่าอ่าว ภูหวด ภูถ้ำ ภูโคก ภูห้วยหินโงน ภูจันได ภูโล้น ภูค้อ ภูผารุ่ง ภูขวาง และภูมืด (หรือภูหมอกย่ำวาย)

2. ลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ดอนถึงที่ลาดเชิงเขา จะอยู่ระหว่างตอนกลางของพื้นที่และทอดไปตามความยาวของตำบลแนวเหนือใต้ ลักษณะภูมิประเทศสำคัญคือ พบถ้ำ (เช่น ถ้ำพระ-ถ้ำแอร์) และน้ำตก (เช่น น้ำตกโปงทอง)

3. ลักษณะพื้นที่ราบและราบลุ่ม จะกระจายตัวอยู่ตอนกลางของตำบล เป็นพื้นที่ตั้งบ้านเรือนและทำการเกษตร ได้แก่ ทำนาปี เพราะมีลำน้ำสำคัญไหลผ่าน ได้แก่ ลำน้ำพร้าว ลำน้ำฮวย ลำน้ำอึม ลำน้ำซิง และในบางปีอาจเกิดปัญหาน้ำท่วมขังได้

ข. สำรวจถ้ำพระ-ถ้ำแอร์

ค. สำรวจน้ำตกโปงทอง

ก. สำรวจตำแหน่งภูมิศาสตร์ภูย่าอ่าว

ภาพการสำรวจจากสนามบริบทภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติตำบลนางิ้ว อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย
(ภาพถ่ายโดย: อาจารย์ชฎิล นาคใหม่, กุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2564)

สภาพภูมิอากาศ แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม – พฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 32 องศาเซลเซียส ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน – กันยายน อุณหภูมิเฉลี่ย 20 องศาเซลเซียส ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม – กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 8 - 15 องศาเซลเซียส และเนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าและภูเขา ทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีอยู่ที่ 20-25 องศาเซลเซียส

โดยสรุปจะเห็นว่า แม้อำเภอสังขมจะไม่มีอาณาเขตติดกับแม่น้ำโขงดังเช่นตำบลอื่นในอำเภอสังขม แต่ความโดดเด่นทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติก็คือ ภูเขาและป่าไม้ ซึ่งก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ต่างไปจากพื้นที่อื่นในจังหวัดหนองคายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งยังสามารถใช้เป็นศักยภาพของพื้นที่ที่จะทำประโยชน์ในโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่ต่อไปในอนาคต

2. สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของตำบลนางิ้ว อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

ตำบลนางิ้ว อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่ตำบล รวม 87,228 ไร่ หรือ ประมาณ 139 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 32,865 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.68 พื้นที่ป่าและภูเขา 51,770 ไร่ คิดเป็นร้อยละ

ละ 59.35 พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2,593 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.97 (ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2564) ตำบลนาจ้วมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน โดยมีรายละเอียดของแต่ละหมู่บ้านดังนี้

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน (อาศัยอยู่จริง)	จำนวนประชากร			พิกัดภูมิศาสตร์*	
			ชาย	หญิง	รวม	ละติจูด	ลองจิจูด
1	นาจ้ว	376	636	650	1,286	18.133852	102.133586
2	ข้าเจียง	174	358	327	685	18.112858	102.144215
3	เทาใต้	42	83	91	174	18.084888	102.146752
4	เทากลาง	133	226	237	463	18.077135	102.148154
5	นาบอน	267	475	454	929	18.060635	102.142803
6	ดงป่าเปลือย	122	238	265	503	18.091226	102.147582
7	นาจ้ว	243	694	489	1,183	18.137653	102.132458
8	นาบอน	221	429	386	815	18.056997	102.143640
9	เทพประทับ	353	593	583	1,176	18.013749	102.153211
รวม		1,931	3,732	3,482	7,214	* พิกัด ณ ตำแหน่งบ้านผู้ใหญ่บ้าน	

Commented [17]: ไม่ได้จากการแปลภาพดาวเทียม? แต่ได้จากภาคสนาม วิธีใด

Commented [18]: ควรใช้หน่วย องศา ลิปดา ฟลิปดา

Commented [19]: Longitude = ลองจิจูด หรือลองกิจูด

Commented [20]: มีประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างไร

ในด้านเศรษฐกิจ ตำบลนาจ้วมีการประกอบอาชีพส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม สินค้าเกษตรสำคัญ ได้แก่ ยางพารา ถั่วลิสง ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจดั้งเดิมของพื้นที่ และพืชเศรษฐกิจที่เข้ามาใหม่ (ย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี) ได้แก่ โกโก้ ปาล์มน้ำมัน และผลไม้เมืองร้อน (จำพวกเงาะ ทุเรียน ลำไย ฯลฯ) และโดยเฉพาะ “โกโก้” ที่เริ่มมีการขยายการปลูกกันมาก แรกเริ่มจะเป็นการรับกล้าพันธุ์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ แล้วขยายไปยังผู้สนใจปลูกและรวมเป็นกลุ่มอาชีพแบบหลวมๆ ผลผลิตที่ได้จะนิยมส่งขายผลสดให้กับบริษัทที่มารับซื้อ เพราะยังขาดองค์ความรู้การแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่าเพิ่มภายในกลุ่ม และยังอยู่ในระยะทดลองเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ เช่น การทดลองทำโกโก้ผง สบู่โกโก้ เค้กบราวนี่โกโก้ โกโก้แท่งสำหรับทำขนม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพอื่นๆ ที่แม้จะมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ แต่ยังขาดเครือข่ายตลาดหรือการยกระดับสู่มาตรฐาน เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มจักสาน เป็นต้น

ก. ต้นโกโก้/สวนโกโก้ในตำบลนาจ้ว

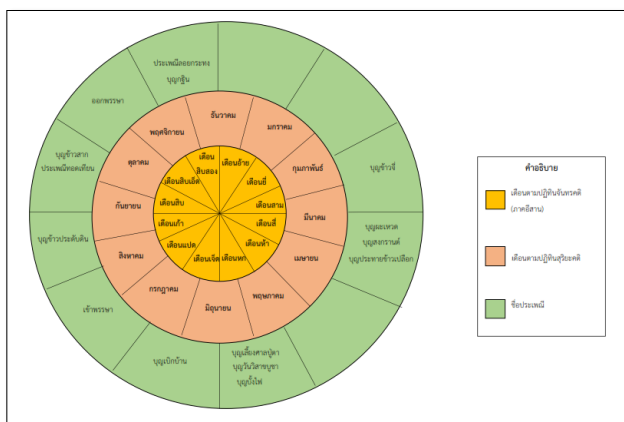
ข. ผลโกโก้สด

ปฏิทินอาชีพเกษตรกรรมในหนึ่งรอบปีของตำบลน้ำจ้ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย

ในด้านองค์กรชุมชน พบว่าตำบลน้ำจ้วมีเครือข่ายผู้นำที่เข้มแข็ง ประกอบไปด้วยกำนันตำบลน้ำจ้ว คือ นางเบญจพร ไชยโชค และผู้ใหญ่บ้านอีก 8 หมู่บ้านที่ทำหน้าที่ประสานฝ่ายความมั่นคงของแต่ละหมู่บ้าน และด้วยหมู่บ้านในตำบลน้ำจ้วมีการเรียงตัวจากเหนือลงใต้เป็นแนวเดียวกันเอง จึงทำให้ง่ายต่อการตั้งจุดสกัดกันเพื่อดูแลความปลอดภัย นอกจากนี้ผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้านยังมีความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งยังมีองค์ความรู้สมัยใหม่ นั่นคือทักษะการทำวิจัยชุมชน ซึ่งสามารถใช้เป็นศักยภาพในการพัฒนาชุมชนต่อไปได้

ในด้านสุขภาพและสาธารณสุขชุมชนนั้น ตำบลน้ำจ้วมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่ง ได้แก่ รพ.สต.น้ำจ้ว (ทางเหนือสุด) และ รพ.สต.บ้านเทพประทีป (ทางใต้สุด) มีสถานพยาบาล (คลินิก) เอกชน 2 แห่ง พร้อมทั้งมีเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่สามารถกระจายการดูแลและเฝ้าระวังสุขภาพของทั้งตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ตำบลน้ำจ้วยังมีภูมิปัญญาด้านการรักษาพยาบาลทางเลือกอื่นๆ เช่น การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนโบราณ การรักษาโดยใช้หมอพื้นบ้านอย่างหมอขวัญหรือหมอจับเส้น เป็นต้น

ส่วนในด้านประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า ชาวตำบลน้ำจ้วมีลักษณะของวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมอีสานพื้นถิ่น ลาว และแบบไทเลย (ไทดำ) ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีพื้นถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นแบบวัฒนธรรมอีสานพื้นถิ่น (เช่นเดียวกับท้องถิ่นในภาคอีสาน) เช่น งานบุญผะเหวด บุญบั้งไฟ บุญกฐิน บุญสงกรานต์ บุญประทายข้าวเปลือก เป็นต้น และบางส่วนได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมแบบลาว เช่น การบูชาเสาหลักบ้าน/ผิอารักษ์บ้าน อาหารพื้นบ้าน และมีภาษาถิ่นที่คล้ายกับชาวไทเลย ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่นของจังหวัดหนองคาย

ปฏิทินประเพณีและพิธีกรรมในหนึ่งรอบปีของตำบลนาจั่ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย

3. ศักยภาพชุมชนของตำบลนาจั่ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย ในการยกระดับสู่การเป็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยว”

หลังจากคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจภาคสนามและเก็บข้อมูลบริบทพื้นที่ของตำบลนาจั่วในด้านต่างๆ แล้ว จึงได้มีการจัดเวทีประชาคมเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน และร่วมกันวิเคราะห์ค้นหาศักยภาพชุมชนร่วมกันระหว่าง คณะผู้วิจัยและกลุ่มบุคคลสำคัญ ในวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2564 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลนาจั่ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนโดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis และ SWOT to TOWS Matrix มีดังนี้

จุดแข็ง (S - Strengths)

S_1 = ความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้นำชุมชน (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน) ทั้งยังมีการประสานงานที่ดีระหว่างภาคส่วนท้องถิ่น (อบต.) ทำให้เกิดความร่วมมือที่ดี

S_2 = ตำบลนาจั่วมีการจัดการทรัพยากรน้ำที่ดี โดยเฉพาะน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน

S_3 = ตำบลนาจั่วสามารถดำรงวัฒนธรรมและประเพณีประจำถิ่นเอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เช่น อาหารพื้นถิ่น ภาษาพูด วิถีชีวิต พิธีกรรมประเพณี เป็นต้น

S_4 = ตำบลนาจั่วมีโครงสร้างของคนแบบสังคมชนบทแบบเครือญาติ เป็นเหตุให้การติดต่อประสานงานระหว่างเครือข่าย/กลุ่มทำได้โดยง่าย และเกิดความเข้มแข็ง เช่น กลุ่มเครือข่ายสุขภาพ (อสม.) เครือข่ายชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) และ อปพร. เป็นต้น

S_5 = ผู้นำชุมชนมีองค์ความรู้สมัยใหม่ (เช่น สามารถทำวิจัยได้) และเป็นผู้สนับสนุนสำคัญต่อการผลักดันให้ชุมชนตำบลนาจั่วเป็นตำบลแห่งการท่องเที่ยวชุมชน

จุดอ่อน (W - Weakness)

W_1 = การกระจายสาธารณูปโภคจำเป็นยังไม่ทั่วถึง เช่น ไฟส่องตามทาง ไฟฟ้าตามจุดเสี่ยง ถนนในหมู่บ้านที่ยังชำรุดพัง เป็นต้น

W_2 = ประชาชนส่วนใหญ่เป็นหนี้จากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา (จากข้อมูลการเก็บบัญชีครัวเรือนตำบล)

W_3 = กลุ่มอาชีพต่างๆ ยังขาดองค์ความรู้ต่อยอดผลิตภัณฑ์ของตนให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ทำให้สามารถผลิตแค่กระบวนการ “ต้นน้ำ” เท่านั้น (เป็นผู้ผลิตและขายส่งผลผลิตอย่างเดียว) และบางกลุ่มอาชีพก็ยังขาดความรู้เพื่อการยกระดับสู่มาตรฐาน (เช่น กลุ่มโฮมสเตย์)

W_4 = ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการเทคโนโลยีสมัยใหม่ (โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์)

โอกาส (O - Opportunities)

O_1 = ดันทุนทรัพยากรธรรมชาติภายในตำบลมีมากและหลากหลาย (เช่น ภูเขา ป่าไม้ ดิน น้ำตก แม่น้ำ เป็นต้น)

O_2 = นโยบายจังหวัดหนองคายในการผลักดันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่อำเภอสังคม

O_3 = สินค้าเกษตรอย่าง “กล้วยตาก” ของอำเภอสังคม ได้รับเครื่องหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ซึ่งสามารถนำมาผลักดันให้เกิดจุดเด่นของสินค้าได้

O_4 = มีการเข้ามาของพืชเศรษฐกิจที่เป็นช่องทางรายได้ใหม่ เช่น ทุเรียน เงาะ โกโก้ เป็นต้น

อุปสรรค/ภาวะคุกคาม (T - Threats)

T_1 = ปัญหาเรื่องเอกสารสิทธิ์ของประชาชนที่ใช้พื้นที่ทำกินทับซ้อนกับเขตป่าสงวน

T_2 = ระยะทางของตำบลที่ไกลจากศูนย์กลาง (ไกลจากตัวอำเภอสังคม 40 กม. และไกลจากตัวจังหวัดประมาณ 100 กม.) ประกอบกับพื้นที่ของตำบลเป็นแนวยาว มีถนนสายหลักเข้า-ออกแค่เส้นทางเดียว ทำให้ยากต่อการติดต่อคมนาคม

T_3 = ปัญหากล้วยปดืทางธรรมชาติ ที่จะเกิดขึ้นในบางฤดูกาล ได้แก่ ดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก ไฟป่า น้ำท่วมขัง เป็นต้น

T_4 = สถานการณ์ไวรัส COVID-19 ที่ทำให้เศรษฐกิจชุมชนชะลอตัว และเกิดปัญหาการว่างงาน

ภาพการจัดเวทีคืนข้อมูลและร่วมกันวิเคราะห์ค้นหาศักยภาพชุมชนของตำบลนาจ้าว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย
(ภาพถ่ายโดย: อาจารย์ชฎล นาคใหม่, กุมภาพันธ์ - มีนาคม พ.ศ. 2564)

โดยสรุปจะเห็นว่า ตำบลนาจ้าว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย มีศักยภาพสำคัญในด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายแกนนำชุมชน ทั้งยังมีโอกาสในการยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว โดยอาศัยทุนทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของชุมชนตำบลนาจ้าวในการยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวก็คือ การขาดองค์ความรู้ในสื่อสมัยใหม่ และขาดองค์ความรู้ต่อการพัฒนาระบบการจัดการในแต่ละกลุ่มอาชีพ รวมถึงปัญหาภาวะหนี้สิน และกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดิน ซึ่งในขั้นตอนก่อนการยกระดับนี้ควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ไขหาทางออกอย่างเป็นแบบแผน

4. ตำแหน่งกลยุทธ์การพัฒนาตำบลและผลการวิเคราะห์ประเด็นการพัฒนาตามความจำเป็น

หลังจากที่มีการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนของตำบลนาจ้าว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ข้างต้นแล้ว คณะผู้วิจัยจึงมีนำข้อมูลศักยภาพเหล่านี้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นตำแหน่งกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสู่ทิศทางการยกระดับตำบลนาจ้าวสู่การท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้เครื่องมือ SWOT to TOWS Matrix ซึ่งได้รายละเอียด ดังต่อไปนี้

(S+O) จุดแข็ง + โอกาส = กลยุทธ์เชิงรุก	(W+O) จุดอ่อน + โอกาส = กลยุทธ์เชิงแก้ไข
1. ขับเคลื่อน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ทำให้เห็นถึงจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. สร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนและระบบในการเฝ้าระวังด้านทรัพยากรธรรมชาติและความปลอดภัย	1. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมสาธารณูปโภคให้เพียงพอ (โดยใช้เหตุผลของการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชน) 2. ส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่และ การ

(S+O) จัดแข่ง + โอกาส = กลยุทธ์เชิงรุก	(W+O) จัดออนไลน์ + โอกาส = กลยุทธ์เชิงแก้ไข
3. ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน (เช่น ประเพณี อาหารท้องถิ่น) ส่งเสริมอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยว ชุมชนที่จะเกิดขึ้น 4. ยกระดับกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกโกโก้ กลุ่มเกษตรกรสวนผลไม้ เป็นต้น ให้กลายเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีระบบการจัดการและศักยภาพการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่ม	ใช้ platform ออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (เช่น จัดกิจกรรมอบรมการใช้สื่อสมัยใหม่ จัดโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารให้เพียงพอ เป็นต้น)
(S+I) จัดแข่ง + อบรม = กลยุทธ์เชิงป้องกัน	(W+I) จัดออนไลน์ + อบรม = กลยุทธ์เชิงรับ
1. เครือข่ายผู้นำชุมชนใช้ความรู้สมัยใหม่ (เช่น ข้อมูลจากการวิจัย เรื่องสิทธิทำกิน) ขยายผลความรู้สู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ได้อย่างถูกกฎหมาย 2. สร้างจุดเฝ้าระวังความปลอดภัยหรือจุดสกัดกันเตือนภัยในด้านทิศเหนือและทิศใต้ของตำบล (ทางเข้าออกของตำบล)	1. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคประชาชนในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เช่น การสร้างป้ายบอกทางที่เป็นมาตรฐาน เป็นต้น 2. การสร้างเว็บไซต์หรือ platform ที่สามารถกระจายข้อมูลได้อย่างแพร่หลาย โดยเน้นเจาะกลุ่มตลาดที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ แบบนิเวศ(ธรรมชาติ) ผจญภัย และวิถีชุมชนดั้งเดิม

เมื่อนำผลการวิเคราะห์ตำแหน่งยุทธศาสตร์ มาเรียงประเด็นการพัฒนามตามความจำเป็นของตำบลนาจ้าว อำเภอสังขาม จังหวัดหนองคาย จะสอดคล้องกับเหตุผล ความต้อง และศักยภาพของชุมชนได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นการพัฒนา	เหตุผล
1. ขับเคลื่อน “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” และ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ที่ทำให้เห็นถึงจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ	พื้นที่ตำบลนาจ้าวมีระบบนิเวศที่หลากหลายมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติที่งดงาม มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่คนทุกกลุ่มในชุมชน
2. เครือข่ายผู้นำชุมชนใช้ความรู้สมัยใหม่ (เช่น ข้อมูลจากการวิจัย เรื่องสิทธิทำกิน) ขยายผลความรู้สู่ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ	เนื่องจากคนในชุมชนขาดความรู้ด้านสิทธิที่ดินทำกินและกฎหมายการในครอบครองที่ดิน ผู้นำชุมชนจึงส่งเสริม สนับสนุน โดยการขอความรู้จากกรมป่าไม้หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีส่วน ร่วมในการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการสู่คนในชุมชน
3. ยกระดับกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกโกโก้ กลุ่มเกษตรกรสวนผลไม้ เป็นต้น ให้กลายเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีระบบการจัดการ และศักยภาพการแปรรูปเพื่อเพิ่ม	ประชาชนในตำบลจ้าวมีการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจใหม่ที่กำลังแพร่หลาย อย่างโกโก้สวนผลไม้ (กล้วย เงาะ ทุเรียน ฯลฯ) ซึ่งสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย เช่น การนำกล้วยที่มีการปลูกภายในชุมชนมาแปรรูปเป็นกล้วยตาก กล้วยทอด กล้วยฉาบ กล้วยหักมุก หรือการแปรรูปโกโก้เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่ม แต่ยังไม่ได้มีการรวมกลุ่มหรือระบบการ

ประเด็นการพัฒนา	เหตุผล
มูลค่า	จัดการที่เหมาะสม จึงควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการยกระดับการจัดกลุ่มดังกล่าว เช่น การจัดระบบเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ หรือกลุ่มเกษตรกรต่างๆ ขึ้นเพื่อความมั่นคงและเพื่อเกิดศักยภาพการแปรรูปให้เกิดมูลค่าเพิ่ม
4. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น	เนื่องจากตำบลนาจ้วมีการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะตามจุดเสี่ยงต่างๆ ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถใช้งานได้ อีกทั้งถนนชำรุดหลายจุดที่ยังไม่ได้รับการซ่อมแซม เพื่อส่งเสริมสาธารณูปโภคให้เพียงพอ
5. ส่งเสริมด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่และ การใช้ platform ออนไลน์ และการสร้างเว็บไซต์หรือ platform ที่สามารถกระจายข้อมูลได้อย่างแพร่หลาย โดยเน้นเจาะกลุ่มตลาดที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติ อนุรักษ์(นิเวศ) ผจญภัย และวิถีชุมชนดั้งเดิม	ปัจจุบันสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก จึงใช้ประโยชน์ของสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลนาจ้ว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น จัดกิจกรรมอบรมการใช้สื่อสมัยใหม่ จัดโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารให้เพียงพอ เป็นต้น
6. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคประชาชนในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เช่น การสร้างป้ายบอกทางที่เป็นมาตรฐาน เป็นต้น	เนื่องจากตำบลนาจ้วมีระบบนิเวศที่หลากหลายมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติ ทว่าตั้งอยู่ห่างจากเส้นทางหลวงชนบท ทำให้ไม่ค่อยมีผู้คนรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวในตำบลนาจ้วอย่างแพร่หลาย จึงขอความอนุเคราะห์จากภาครัฐในการทำป้ายบอกทางที่ได้มาตรฐาน และภาคประชาชนในการประชาสัมพันธ์ สร้างเว็บ สร้างเพจในการกระจายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอก

Commented [21]: เพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวก หรือการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

Commented [22]: เป็นปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

โดยสรุปจะเห็นว่า ตำบลนาจ้ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย มีศักยภาพอย่างมากที่จะพัฒนาระดับสู่แนวทางการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งด้วยความโดดเด่นของต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยวของตำบลนาจ้วสามารถขับเคลื่อนสู่ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” และ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้อย่างไรก็ตาม การพัฒนาขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนดังกล่าวจำเป็นต้องเกิดขึ้นควบคู่กับการจัดวางระบบกลไกการจัดการให้ดีขึ้น รวมถึงหาทางออกให้กับปัญหาสำคัญ อย่างเรื่องสิทธิทำกิน/กฎหมาย การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของทุกภาคส่วนในชุมชน และการเสริมองค์ความรู้ด้านการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และประชาสัมพันธ์ ครอบคลุมกระบวนการทั้ง “ต้นน้ำ-กลางน้ำ-ปลายน้ำ” ทั้งนี้ก็เพื่อคาดหวังจะให้การท่องเที่ยวชุมชนของตำบลนาจ้วที่จะเกิดขึ้น ให้ผลประโยชน์กับคนในชุมชนอย่างยั่งยืนมากที่สุด

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องศักยภาพชุมชนต่อการยกระดับสู่การท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาตำบลนาจั่ว อำเภอสักคม จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. บริบททางภูมิศาสตร์ของตำบลนาจั่ว อำเภอสักคม จังหวัดหนองคาย มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและพื้นที่ป่า แม้ไม่มีอาณาเขตติดกับแม่น้ำโขงเหมือนตำบลอื่น แต่สภาพพื้นที่ ทรัพยากร ภูมิอากาศ และการกระจายตัวของชุมชนกลางหุบเขาจะมีความใกล้เคียงกับภาคเหนือหรือภาคใต้ (คล้ายกับบ้านสะปัน จังหวัดน่าน และบ้านศรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช) มีเศรษฐกิจที่ถูกขับเคลื่อนโดยภาคเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจสำคัญคือ ยางพารา และกล้วย ส่วนพืชเศรษฐกิจใหม่ที่มีโอกาสเติบโตและสร้างช่องทางรายได้ใหม่ก็คือ โกโก้ และผลไม้เมืองร้อน แต่ปัจจุบันตำบลนาจั่วยังประสบปัญหาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะรายจ่ายครัวเรือนที่สูง และภาวะหนี้สินครัวเรือน ที่มีสาเหตุมาจากการขยายผลผลิตทางการเกษตรที่ต่ำกว่าต้นทุน ส่งผลให้เกิดการให้วัยแรงงานอพยพไปทำงานนอกพื้นที่ ด้านสังคมพบว่ามีความเป็นชุมชนเครือญาติ และมีการเฝ้าระวังความปลอดภัยที่ทั่วถึง มีการกระจายด้านการรักษาพยาบาลโดยรัฐอย่างทั่วถึง ทั้งยังมีความโดดเด่นเฉพาะทางวัฒนธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นในจังหวัดหนองคายหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

2. การค้นหาศักยภาพชุมชนของตำบลนาจั่ว อำเภอสักคม จังหวัดหนองคาย ในการยกระดับสู่การเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวศักยภาพ สามารถสรุปโดยแบ่งเป็นด้านๆ ดังต่อไปนี้

- ศักยภาพด้านภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ตำบลนาจั่วมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและยังสมบูรณ์อยู่ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ น้ำตก ถ้ำ ซึ่งสามารถยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในลักษณะ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ได้

- ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ พบว่า ตำบลนาจั่วมีการประกอบอาชีพทางเกษตรสำคัญอย่างพืชสวนและไม้ยืนต้น (เช่น ผลไม้ สวนโกโก้ เป็นต้น) ซึ่งสามารถยกระดับเป็นการท่องเที่ยวแบบวนเกษตร พร้อมทั้งมีการกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มโกโก้ กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มจักสาน ฯลฯ ซึ่งสามารถแปรรูปเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดจนเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการสำหรับนักท่องเที่ยวได้

- ศักยภาพด้านการเรียนรู้และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่า ตำบลนาจั่วมีความโดดเด่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติและภูมิศาสตร์ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา หรือสิ่งแวดล้อมศึกษาได้ ส่วนด้านวัฒนธรรมก็พบว่า ตำบลนาจั่วมีความเฉพาะทางวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

- ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านความปลอดภัย พบว่า ตำบลนาจั่วมีความเข้มแข็งในเครือข่ายผู้นำชุมชนและสามารถสร้างระบบดูแลความปลอดภัยในตำบลได้อย่างทั่วถึง ตัวผู้นำมีองค์ความรู้สมัยใหม่ ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำและประชาชนในตำบลได้ พร้อมกันนี้ยังมีระบบสาธารณสุขที่สามารถรองรับความต้องการของคนตำบลและการท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

Commented [23]: คล้ายอย่างไร มีการเปรียบเทียบหรืออ้างอิงหรือไม่

Commented [24]: ทำความเข้าใจคำว่า ภูมิศาสตร์ และเจาะจงไปว่าเป็นประเด็นใดในภูมิศาสตร์

Commented [25]: ยกตัวอย่าง หรืออธิบายให้เห็น

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและแนวทางการต่อยอด

1. ผลการศึกษาศักยภาพชุมชนของตำบลนาจั่ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบกิจกรรมการพัฒนา โดยเฉพาะการขับเคลื่อนสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. หน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถใช้ข้อมูลศักยภาพชุมชนเป็นบริบทพื้นฐานควบคู่กับการดำเนินนโยบายการพัฒนาพื้นที่
3. แนวทางการต่อยอดการวิจัย สามารถนำศักยภาพและปัญหาของตำบลนาจั่ว มาออกแบบเพื่อสร้างกิจกรรม/โครงการการพัฒนาหรือยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งกิจกรรม/โครงการที่เกิดจากนี้ ควรเน้นการวางระบบ กลไก หรือแบบแผนสำหรับเตรียมความพร้อมสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำได้โดยการจัดกิจกรรม/โครงการที่แก้ปัญหาเดิมให้ทุเลาลง พร้อมกับการสร้างระบบใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะเกิดขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ เป็นการสังเคราะห์จากผลการศึกษาข้อมูลตำบลนาจั่ว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาตำบลภายใต้โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (1 มหาวิทยาลัย 1 ตำบล) ในพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในการนี้ขอขอบพระคุณสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ตลอดจนกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนถึงคณะทำงาน (อว.จ้างงาน) ตำบลนาจั่วทุกคน ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). “Tourism Go Local ชุมชนเติบโตใหญ่ เมืองไทยเติบโต” [ระบบออนไลน์]. ที่มา <https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-go-local/> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2564)
- กุลวดี จันทรวีเชียร, เตชิตา สุทธิรักษ์, อรรณพ ขำขาว, พัทธนันท์ อธิติง และ วิสูตร เพชรรัตน์. (2564). “ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านศิรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารรัชต์ภาคย์. 15, 40: 264-273
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ. (2554). วิถีชุมชน: เครื่องมือ 7 ขั้นที่ทำงานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุชาลา.
- ประนอม การชนะนนท์. (2564). “แนวทางการสร้างศักยภาพการจัดการตนเองด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของชุมชนกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร. 8, 2: 1-14

บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวสิทธิ์ ฌกลาง, ชมพูนุช จิตติภาว และ สหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล. (2563). “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา”. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา. 10, 3: 22-33

วิษญ์ จอมวิญญาน. (2560). **ภูมิศาสตร์ประเทศไทย**. อุดรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ศูนย์วิจัยสิทธิกรไทย. (2561). “แนวโน้มเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว”. [ระบบออนไลน์]. ที่มา <http://ttaa.or.th> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2564)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561) “รายได้จากการท่องเที่ยว จำแนกรายจังหวัด: จังหวัดหนองคาย”. [ระบบออนไลน์]. ที่มา <https://opendata.data.go.th/dataset/1559?fbclid=IwAR17AU9JaCR5D8XE8NfAqSUyPRE6Q0HPQAHMd1HJ767PkbVmgW1sJoyEFDg> (สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2564)